

Uniek filmproject Before We Go

Wanneer patiënten artiesten worden

In zijn filmexperiment 'Before We Go' brengt Jorge León drie terminaal zieke patiënten in contact met hedendaagse kunstenaars. De interactie laat hen toe het thema van de dood op de meest unieke manier te bespelen. Indrukwekkend en zeer aangrijpend.

Jorge León is een heel apart artiest die een indrukwekkende menselijkheid etaleert zowel in zijn werk als in zijn dagelijkse interactie. Voor zijn nieuwste project koppelt hij drie terminale patiënten aan drie artiesten in De Munt die als operatempel niet vies is van enige tragiek.

Zo zien we Lidia – die al tien jaar lijdt aan een extreem pijnlijke vorm van Parkinson – dansen en dollen met de befaamde choreografe Meg Stuart. Noël, de elegante zelve heeft een maagsonde, heeft keelkanker en is inmiddels helaas overleden. Hij wordt gekoppeld aan een danseres die zich in een doodskostuum hult.

Topaz

Jorge León ontmoette beide in Topaz, het palliatief dagcentrum van het UZ Brussel.

Over de derde terminale 'patiënt' Michel maakte León al eerder de film *Vous êtes ici*. Michel zit in een rolstoel, was vroeger dakloos en zwaar verslaafd en moest een been

laten amputeren. Samen met een seropositive danser doet hij iets onwezenlijks met kleuren. De dood is het centrale thema van deze film en toch barst hij van het leven.

▲ Meg Stuart samen met Lidia.

Before we Go ligt in het verlengde van eerdere samenwerkingen tussen Jorge León en Topaz waarbij de regisseur o.a. foto's voor boeken maakte en videoportretten van patiënten van wie de familie heel veraf woont zodat zij zich een idee kunnen vormen van de dagdagelijkse leefwereld in Topaz. Naast de al eerder genoemde Meg Stuart verleent ook muzikant Walter Hus zijn medewerking. Zo wisselen momenten van stilte, dans en muziek elkaar af. Resultaat: zowel artistiek als menselijk een hoogvlieger

Stefan Eraly

- Naast de avant-première vanavond in Bozar (zie hier-naast) kan u de film vanaf 24 september gedurende een maand bekijken in de Brusselse bioscoop Galeries, www.galeries.be.
- Speciale vertoningen op 27/09 om 18 u. in aanwezigheid van de regisseur en op 22/10 (om 19u) in aanwezigheid van regisseur plus cast. Voor deze laatste vertoning geven we duotickets weg op de wedstrijdpagina van Artsenkrant Club in deze krant.

Jorge León bespeelt met terminaal zieken en artiesten de dood

De pijn voorbij

In het briljante project 'Before We Go', laat fotograaf en filmregisseur Jorge León enkele terminaal zieke patiënten genieten van en deelnemen aan moderne kunst in de Munt. De ontmoetingen met topartiesten als Meg Stuart zijn zowel verbluffend als pakkend. Of hoe de thematiek van de dood voor iets letterlijk springlevends zorgt. Een interview.

Before We Go vindt zijn oorsprong in dagcentrum Topaz, waar u al eerder projecten had lopen?

In 2005 werd ik gevraagd om mee te werken aan een boek dat de filosofie en de werking van het centrum moest vatten. Ik zorgde voor de foto's en professor Wim Distelmans hield zich samen met zijn collega's bezig met de teksten. Ik was erg geraakt door de manier waarop Wim en zijn team te werk gaan. Geleidelijk aan kwam *Before We Go* tot stand, naarmate ik kennis maakte met de mensen van Topaz, zowel patiënten als medisch personeel.

Hoe reageerde bijvoorbeeld Wim Distelmans toen u dit project voorstelde?

Hij reageerde zoals steeds bij dit soort experimenten heel positief. Bij eerdere creatieve therapieën werd al duidelijk dat we iets

▲ Jorge León: "Omgaan met het einde maar evenzeer met een nieuwe start."

heel unieks konden doen rond het thema van 'de dood'. Dat bleek ook uit het tweede boek dat we aan het maken zijn. Dat bestaat enerzijds uit portretfoto's en antwoorden op één vraag die ik aan alle 'gasten' stel: "Stel u voor dat u heel uw leven zou kunnen herdoen, wat zou u doen, wie zou u willen zijn?" Dat is tegelijkertijd omgaan met het einde maar evenzeer met een nieuwe start.

Naar verluidt kwam de selectie van de 'patiënten' voor de film als vanzelf tot stand, al was er ook hier al enige voorafgaandelijke connectie, zeker in het geval van Michel.

Michel kende ik inderdaad al. Over leven en dood heeft hij heel veel zinnigs te vertellen, alleen al doordat hij al tien keer zo goed als gestorven is. Ontelbare malen trof ik hem in kritieke toestand aan, ook in het ziekenhuis waar men alle hoop al opgegeven had.

Noël, een andere van de drie protagonisten, is inmiddels overleden. Wist u dat het einde voor hem zo nabij was?

Neen, op geen enkel moment. Als we vertellen dat een van hen overleden is en men ziet de film dan denken de meeste kijkers dat het Michel is die gestorven is. Noël heeft de film nooit gezien, wel stills. Ik had het genoeg zijn dochter te ontmoeten na zijn overlijden en ze liet me weten hoe belangrijk die film voor hem geweest is.

Omarm de dood

We spraken al over de artsen, de patiënten, derde luik de artiesten. Hoe kwam u bij hen terecht?

Voor dit project stap je niet zomaar naar een wildvreemde. Bij al deze bevriende artiesten zit het thema van de dood vervat in hun werk. Het overleven, het omgaan met het leven dat binnen in dat lichaam zit staat centraal in het oeuvre van Meg Stuart. Er mocht geen onderscheid zijn tussen artiesten en patiënten. Dus geen kunstenaars die patiënten wat zouden helpen. Iedereen stond op gelijke voet, met een thema waarbij iedereen betrokken partij is.

Het mooiste bewijs daarvan is het moment waarop Meg Stuart in tranen uit-

barst, iets wat je misschien eerder van een van de anderen had verwacht?

Die scène is voor mij essentieel. Een van de momenten die je nooit op voorhand kan schrijven, idem met de duif die haar weg niet meer vindt naar buiten. We zagen hoe Benoît plots die duif wou buiten helpen en al vrij snel werd duidelijk dat we dit moesten filmen, ook al duurde het bijna een uur. De symboliek is verpletterend.

Er werd duidelijk heel veel geïmproviseerd. Zelfs de koppeling van artiest aan patiënt werd niet op voorhand vastgelegd?

Er is natuurlijk wel een scenario, al was het maar voor de subsidieaanvragen. De structuur van de drie akten was de basis. De drie patiënten beschouwde ik als migranten die van het ene leven naar het andere migreren. De symbolische grens is De Munt. Het idee om die koppels te creëren kwam veel later. Langs de ene kant heb je de verborgen wereld van de terminaal zieke personen die in de marge moeten leven. Daarnaast de artiesten voor wie het er net op aan komt zich te uiten, in de kijker te staan. Schaduw en licht dus.

Je hebt het beeld, de heel belangrijke stiltes maar ook de muziek die eclectisch is met, naast klassieke muziek van Purcell, ook een cover van Nick Cave's *The Mersey Seat*? Vanwaar die keuze? Hij heeft binnenkort een eerste opera in diezelfde Munt (zie blz. 46).

'I'm not afraid to die', klinkt het heel duidelijk in dat nummer. Ik hou enorm van zijn werk. Niet de enige van mijn artistieke helden die je

in de film terugvindt. Je hebt de overduidelijke echo van Pasolini, maar gelukkig leven ook sommige van mijn idolen nog. (lacht)

Letterlijk nu 'La question qui tue'... Hoe staat uzelf tegenover de dood?

De dood, die kan men zich enkel 'voorstellen'. Onze verhouding daartoe is louter een voorstelling. We kunnen geraakt worden door de dood van iemand en daar emoties bij hebben, maar daarmee weet je nog niet hoe je je voelt bij je eigen dood. Je kan al levend de dood overschrijden door erover te fantaseren. Te vaak veroorzaakt de dood angst en verlamming die ervoor zorgt dat mensen niet echt meer 'leven'. Daar is heel wat werk aan de winkel.

Het omgaan met de dood blijft problematisch. Naar verluidt kreeg u een 'njet' voor sommige subsidies met het argument dat u mensen die terminaal zijn niet mag filmen, zelfs al zijn ze zelf akkoord of vragende partij?

De weigering op zich begrijp ik. Ook al leven we in een wereld waar de dood veel te veel getoond wordt – kijk maar naar de journaals, wat een overexposure, al die doodsbeelden op T-shirts – toch moffelt men mensen die doodgaan weg. U schrijft voor artsen. Die zijn gevormd om mensen in leven te houden. Toch mag men de dood niet wegdenken want daardoor krijgt die pas een impact op ons leven, getuige een samenleving vol angst. Vandaar de scène met Lidia die haar eigen vertrek aanschouwt.

De eerste scène waarin Lidia voorkomt, terwijl ze vergaat van de pijn in haar benen, is de moeilijkste om te bekijken en toch ook misschien de belangrijkste?

Voor mij alvast wel. Je kan pas meeleven met deze mensen als je hun pijn voelt. Als de kijker deze scène 'overleeft' en voorbij die pijn geraakt kan hij de rest ten volle vatten want dan is de empathie er echt. En dat heeft niets met provocatie te maken maar alles met het niet wegstijgen van de pijn van een ander.

Ten slotte, ook al spreekt de film voor zich, geef ik u graag het laatste woord?

Er is een scène die ik heel treffend vind en die het verschil in aanpak aantoonde tussen een artiest en een zorgverlener. Lidia die een dansbeweging maakt waarbij ze bijna valt en Meg Stuart die haar imiteert waarna ze vervolgens samen verder dansen. Een verpleegster zou – en terecht natuurlijk – haar vastgepakt hebben zodat ze zeker niet zou vallen. En zo heeft iedereen zijn functie, artiest en arts.

Stefan Eraly

Before We Go gaat vanavond in avant-première om 20 u. in Bozar, www.bozar.be. Aansluitend volgt de vertoning van Vous êtes ici, een andere film van Léon. Verdere vertoningen zie hiernaast bij de filmbespreking.

Als Flauberts fictie realiteit wordt

In Gemma Boverly lijken de belevenissen van de protagoniste verdacht veel op die van Flauberts Emma Bovary. Gemma Arterton is verrukkelijk in een film die dat iets minder is.

Eenkele jaren geleden genoten we best van *Tamara Drewe*, een film gebaseerd op een grafische roman van schrijfster-illustratrice Posy Simmonds, die de lotgevallen van de jonge vrouw eerder liet verschijnen in een reeks in *The Guardian*. Stephen Frears wist die fraai naar het witte doek over te brengen met dank aan de bevallige Gemma Arterton (ooit zelfs een Bondgirl).

En kijk, de geschiedenis lijkt zich te herhalen, nu is er *Gemma Boverly*, andermaal werk van Simmonds dat eerder als reeks en daarna als roman verscheen. Opnieuw met Gemma A, maar ditmaal in een regie van de Franse regisseuse Anne Fontaine (*Two Mothers*). Die staat bekend als regisseuse van actrices, vaak twee tegelijk (zie ook *Nathalie*). Zo weet ze de sensualiteit en de seksuele aantrekkingskracht van Gemma Arterton grandioos in beeld te zetten, maar ritme en script lopen meermaals mank.

Fabrice Luchini speelt een rol die hij al eerder speelde, de wat oudere man wiens hoofd op hol wordt gebracht, al zit er hier een pervers kantje aan. Bijna alle

▲ Gemma Arterton brengt niet alleen het hoofd van Fabrice Luchini op hol

andere mannelijke personages zijn van bordkarton. En ondanks de leuke verwijzingen naar *Madame Bovary* en de prachtige Normandische locaties verlieten wij – ondanks Gemma – enigszins teleurgesteld de zaal.

Stefan Eraly

Gemma Boverly draait al in de zalen en wordt verdeeld door Victory Productions.

NAAM VAN HET GENEESMIDDEL : Sedistress omhulde tabletten • **KWALITATIEVE EN KWANTITATIEVE SAMENSTELLING :** elk omhulde tablet bevat 200 mg zuiver extract van de bovengrondse delen van *Passiflora incarnata* L. (komt overeen met 700 mg - 1000 mg passiebloem). • **FARMACEUTISCHE**

VORM : omhulde tabletten. • **KLINISCHE GEGEVENEN :**

Therapeutische indicaties : traditioneel geneesmiddel op basis van planten, gebruikt om de milde symptomen van mentale stress, zoals nervositeit, ongerustheid of prikkelbaarheid te verlichten en het inslapen te vergemakkelijken. Sedistress is aangewezen voor gebruik bij volwassenen en adolescenten vanaf een leeftijd van 12 jaar. Dit geneesmiddel is een traditioneel geneesmiddel op basis van planten; het gebruik bij deze indicaties is uitsluitend gebaseerd op traditie. • **Dosering en wijze van toediening :** Dosering : Volwassenen en adolescenten vanaf een leeftijd van 12 jaar :

Ongerustheid, nervositeit, moeilijk inslapen...

SediStress[®]
omhulde tabletten
Passiebloem droog extract

hoog geconcentreerd
2 tabletten / dag

zonder gewenning - zonder verslaving*

* Anseau M, Seidel L, Crosset A, Dierckxsens Y, Albert A. A dry extract of *Passiflora incarnata* L. (Sedanxio[®]) as first intention treatment of patients consulting for anxiety problems in general practice. Acta Psychiatrica Belgica 2012;112:5-11

van tijdelijke mentale stress : 1 tot 2 tabletten 's morgens en 's avonds. Op advies van de arts of apotheker kan de dosering worden verhoogd (maximaal 8 tabletten per

onverwacht effect dat optreedt tijdens het innemen van Sedistress, buiten de hierboven vermelde bijwerkingen, te melden aan de arts of apotheker. • **HOUDER VAN DE REGISTRATIE :** Tilman s.a., Zoning Industriel Sud 15, 5377 Baillonville, België. • **NUMMER VAN DE REGISTRATIE :** BE-TU392777 • **WIJZE VAN AFLEVERING :** vrije aflevering. • **DATUM VAN GOEDKEURING VAN DE TEKST :** 15/02/2013.

Gezond dankzij planten

TILMAN SA • Z.I. Sud 15 • B-5377 Baillonville

SEDI 08/03/2013